

Masteroppgave

Høst 2010 – Juridisk fakultet i Bergen

Tema: Straffelovens § 132 a

Beskyttelse av aktørene i rettsvesenet

Av studentnummer: 16 56 52

Antall ord: 12.156

Veileder: Gro Berge

Innhold

1. Innledning.....	3
1. Problemstilling	4
2. Avgrensning av oppgaven	4
3. Kildebruk og metode	4
4. Bakgrunn for regelen	4
5. Lovteksten	6
<i>Motarbeiding</i>	6
<i>Vold, trusler, skadeverk</i>	6
<i>Annen rettsstridig atferd</i>	6
Litra a) – <i>Opptreden</i>	7
Litra b) - <i>Gjengjeldeshandling</i>	8
<i>Aktørene i rettsvesenet</i>	8
6. Rettspraksis	9
Rt. 2002 s. 846.....	9
Rt. 2003 s. 272.....	11
Rt. 2003 s. 871.....	12
Rt. 2003 s. 1163.....	13
Rt. 2003 s. 1800.....	14
Rt. 2005 s. 1557.....	15
Rt. 2006 s. 1147.....	17
Rt. 2007 s. 439.....	18
Rt. 2007 s. 626.....	20
Rt. 2007 s.1601	21
HR-2010-1705-A.....	22
7. Momenter ved straffeutmålingen.....	22
Den opprinnelige handling	23
Grovheten i den rettstridige handling	23
Konsekvensen av den rettstridige handling	23
Hensikt med den rettstridige handling	24
8. Oppsummering av straffeutmålingsmomentene	24
9. Gir regelen noen reell beskyttelse for aktørene i rettsvesenet?.....	24
10. Tusen takk	27
11. Litteratur.....	27
12. Elektroniske kilder.....	27
13. Domsregister.....	27
14. Forarbeider	27

1. Innledning

Temaet for oppgaven er strl. § 132 a om beskyttelse av aktørene i rettsvesenet. Regelen er plassert i straffelovens kapittel 15 om Forbrytelser mot offentlig myndighet. Regelen gjelder både for aktører i straffe- og sivile saker.

Bestemmelsen ble tilføyd ved lov av 28.juli 2000, nr. 73, som et svar på et økt behov for beskyttelse av aktørene i rettsvesenet, da spesielt med tanke på vitner større saker om narkotika og MC kriminalitet, men bestemmelsen er ikke begrenset til vitner. Før regelen kom i 2000 hadde aktørene i rettsvesenet ingen direkte vern i loven.

Bestemmelsen i strl. § 132a lyder slik:

§ 132a. For motarbeiding av rettsvesenet straffes den som ved vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd overfor en aktør i rettsvesenet eller noen av hans nærmeste

a) opptrer slik at det er egnet til å påvirke aktøren til å foreta eller unnlate en handling, et arbeid eller en tjeneste i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak, eller

b) gjengjelder en handling, et arbeid eller en tjeneste som aktøren har utført i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak.

Med aktør i rettsvesenet menes den som

a) har anmeldt et straffbart forhold, har begjært gjenopptakelse av en straffesak eller er part i en sivil sak,

b) har avgitt forklaring for politiet, for retten eller for gjenopptakelseskommisjonen,

c) arbeider eller utfører tjeneste for politiet, påtalemyndigheten, domstolen, kriminalomsorgen eller gjenopptakelseskommisjonen,

d) er forsvarer, bistandsadvokat eller prosessfullmektig, eller

e) vurderer å foreta en slik handling eller å påta seg et slikt arbeid eller en slik tjeneste.

Medvirkning er straffbar.

Motarbeiding av rettsvesenet straffes med fengsel inntil 5 år. Er handlingen utført under særdeles skjerpene omstendigheter, kan fengsel inntil 10 år anvendes. Ved avgjørelsen av om det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter, skal det særlig legges vekt på om overtredelsen har voldt fare for noens liv eller helbred, er begått ved flere anledninger eller av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg.

Grov uaktsom motarbeiding av rettsvesenet straffes med fengsel inntil 5 år.

Målet mitt er å finne ut hvilke faktorer Høyesterett vektlegger ved straffeutmåling og vurdere om regelen innfrir lovgivers formål om vern av aktørene i rettsvesenet. Jeg ønsker å finne ut de generelle momenter og går derfor ikke inn på hva som ble utfallet i hver enkelt av dommene.

Ettersom regelen bare er omkring ti år gammel vil det være en noe begrenset mulighet til å se utviklingen, men basert på funnene i praksis vil jeg forsøke å si noe om de punkt Høyesterett vektlegger og hvordan dette henger sammen med lovgivers ønske om økt beskyttelse av aktørene i rettsvesenet.

1. Problemstilling

Problemstillingen etter dette er todelt:

1. Hva vektlegger Høyesterett i forbindelse med straffeutmåling? Formålet er å avklare hvilke momenter Høyesterett vektlegger i spørsmål om straffeutmåling.
2. Utgjør regelen noen reell beskyttelse av aktører i rettsvesenet? Formålet er å undersøke om regelen i strl. § 132 a innebærer noe reell beskyttelse. Med det mener jeg om regelen utgjør et bedre vern for aktøren enn før regelen kom.

Både dommer om straffeutmåling og dommer om lovanvendelsen av strl. § 132 a vil bli gjennomgått og drøftet.

2. Avgrensning av oppgaven

Det vil føre for langt å behandle hele lovteksten. Derfor vil ikke ”medvirkning”, ”grov uaktsom medvirkning” og ”særdeles skjerpene omstendigheter” bli drøftet, jf. strl. § 132 a, 4. og 5. ledd.

Av hensyn til omfang og ordlengde har jeg videre valgt å avgrense og kun ta opp de dommene som dreier seg om straffesaker. Jeg har valgt å ikke gå inn på den konkrete straffeutmåling hver enkelt sak, siden målet er å finne felles momenter for straffeutmåling og ikke straffenivået knyttet til disse.

3. Kildebruk og metode

Jeg har benyttet to relevante forarbeid til loven, Ot.prp. 40 (1999-2000) og Innst.O.nr 78 (1999-2000). I noen tilfeller hvor det vises til en bestemt uttalelse fremkommer det spesifikk angivelse, ellers vises det generelt til forarbeider som omfatter begge de nevnte.

Etter bestemmelsen om vern av aktører i rettsvesenet kom i 2000 har den vært til behandling i Høyesterett et begrenset antall ganger.

Det er ikke skrevet særlig teori om emnet. Andenæs¹ har skrevet noe teori om bestemmelsen, men metoden jeg vil benytte i det følgende er hovedsakelig basert på gjennomgang av Høyesterettsdommer og egne vurderinger i tilknytning til disse.

Til slutt vil jeg oppsummer funnene for hvert av de to spørsmålene i problemstillingene.

4. Bakgrunn for regelen

Før jeg går inn på konkret ordlyd og tolkning vil jeg se på hva som er bakgrunn for regelen.

Utgangspunktet i norsk rett er at det er vitneplikt. Mulig det er denne plikten som danner grunnlaget for å lage en regel om beskyttelse av aktørene i rettsvesenet. Selv om vitnebeviset var det mest sentrale å verne, er også alle andre aktører i rettsvesenet beskyttet av regelen.

¹ Josh. Andenæs, ”Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene”

Historisk har er det kjent at mennesker som presses eller tvinges handler på andre måter enn det som utgangspunktet var deres ønske, likevel ble en lovbestemt beskyttelse først vedtatt i 2000.

Bakgrunnen for regelen i strl. § 132 a var en henvendelse fra riksadvokaten til Justisdepartementet. Her ble problemstillingen om beskyttelse av vitnebeviset lagt frem og det ble vist til at vold og trusler mot vitner er et økende problem. Særlig gjaldt dette kriminelle MC miljø og ved narkotikalovbrudd. Da loven kom i 2000 var en av hovedgrunnene at det var et behov for å beskytte vitner og andre i større grad enn det som hadde vært mulig til da.

Selv om tvang og trusler rammes av reglene om den personlige frihet, jf. strl. kapittel 21, straffelovens §§ 222 og 227, har lovgiver funnet det nødvendig å ha en særskilt regel for aktørene i rettsvesenet. Bestemmelsen i strl. § 222 omhandler også *rettsstridig atferd*, men den rettes ikke mot aktørene i rettsvesenet og det er ikke noe uttalt om motarbeiding av rettsvesenet. Regelen har en mer generell utforming. Strl. § 222, første ledd lyder:

§ 222. Med bøter eller med fengsel inntil 3 år straffes den, som ved rettsstridig adferd eller ved å true med sådan tvinger nogen til å gjøre, tåle eller undlate noget, eller som medvirker hertil.

Dette er en bestemmelse som omfatter en mindre spesifikk beskyttelse og anvendelsesområdet skiller seg fra lovgivers formål med bestemmelsen i strl. § 132 a.

Andenæs² uttaler:

”Når trusselen er rettet mot noen i egenskap av å opptre som aktør i rettsvesenet ser loven imidlertid alvorligere på dette; slikt blir av lovgiver sett på som en angrep på selve rettssamfunnet, i tillegg til krenkelsen av den enkelte som opptrer i aktørrollen”

Punktet som Andenæs peker på, viser hvorfor regelen i strl. § 132 a er plassert i kapittelet om Forbrytelser mot offentlig myndighet, kapittel 15 i straffeloven.

Det ble fremhevet i forarbeidene at det nå måtte bli enklere å straffe denne typen atferd og at straffenivået måtte heves. Selv om bestemmelsen tar høyde for alle aktører i rettsvesenet, var det selve vitnebeviset som virket å være mest sentralt i forarbeidene til loven, jf. Ot.prp.nr 40 (1999–2000) side 76–92 og Innst.O.nr.78 (1999–2000) side 12. Det fremgår at det er en viktig offentlig interesse å verne aktørene i rettsvesenet.

Det er fremhevet som et politisk mål i forarbeidene at det skal være vid adgang til å straffe den som motarbeider rettsvesenet. Men også i regelens utforming ser vi at formålet er at den skal brukes i et vidt spekter av alvorlighets grader ettersom loven inneholder en oppramsing av ulike alternativer. Dersom lovgiver kun ønsket en spesifikk eller begrenset beskyttelse er det mulig at vi ville fått en snevrere bestemmelse rettet mot en mindre aktørgruppe.

Jeg skal i det videre gå gjennom lovteksten og vilkårene. Hvordan lovteksten brukes og forstås i

² Josh. Andenæs, ”Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene”, s.189.

praksis tar jeg opp i kapittelet med gjennomgang av rettspraksis.

5. Lovteksten

Vilkårene for straff etter strl. § 132 a er at det foreligger en ”rettstridig atferd”, at denne er utøvd overfor en ”aktør i rettsvesenet eller noen av dennes nærmeste” og at atferden er ”egnet til å påvirke” aktøren eller at atferden er en gjengjeldelseshandling. Dersom disse vilkår er innfridd foreligger det ”motarbeiding av rettsvesenet” og tilfellet rammes av strl. § 132 a. Skyldkravet er forsett eller grov uaktsomhet.

Bestemmelsens første ledd angir det objektive gjerningsinnhold. Etter innholdet i første ledd vil det ikke være tilstrekkelig å opptre rettsstridig overfor en aktør i rettsvesenet eller noen av hans nærmeste, i tillegg må vilkårene i første ledd bokstav a eller b være innfridd. Andenæs³ formulerer det på denne måten:

”I praksis kan ikke bedømmelsen av hva som er rettstridig atferd etter § 132 a skje isolert, dem må gjøres i tilknytning til kravet om at den skal være egnet til å påvirke aktøren [...], og atferden må derfor bedømmes i den bestemte situasjonssammenhengen (kontekst) den har forekommet”

Motarbeiding

Det generelle uttrykket *motarbeide* vil etter normal ordforståelse si at man gjør noe for å få et endret resultat. Det kan antas å være både i handling og i unnlatelse av handling.

Det kan tenkes å være noe som motvirker, hemmer eller på annen måte endrer saksgang og utfall. Dette kan sammenfattes til å bety å handle på en slik måte at det opprinnelige handlingen blir vanskelig- eller umuliggjort. Men begrepet å motarbeide er en konsekvensbeskrivelse må settes i sammenheng med de påfølgende vilkår og første ledd angir hva som anes for rettsstridig atferd.

Vold, trusler, skadeverk

Handlinger som anses som motarbeiding fastslår loven som ”vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd” dersom de innfrir litra a eller b, jf. strl. § 132 a. De første tre midlene er i seg selv straffbare, jf. strl. §§ 228 og 229 om *legemskrenkelser*, § 227 om *trusler* og § 291 om *skadeverk*.

Voldsbegrepet i strl. § 132 a er ikke ensbetydende med voldsbegrepet i § 228 eller § 127. Det skal legges til grunn et videre voldsbegrep i strl. § 132 a. Dette fordi regelen i § 132 a i utgangspunktet rammer enhver *rettsstridig atferd*. Det gjør at voldsbegrepet ikke får samme innhold som ellers i straffeloven. Det avgjørende er at atferden får den virkningen som loven krever. Det som avgjør hvorvidt atferde er straffbar etter strl. § 132 a er om hvorvidt atferden er ”egnet til å påvirke” aktøren, jf. strl. § 132 a.

Annen rettsstridig atferd

³ Josh. Andenæs, ”Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene”, s.190

At lovgiver bruker uttrykket ”*annen rettsstridig atferd*” viser at regelen søker en utvidet beskyttelse i forhold til de nevnte og typiske lovbrudd som er listet opp først. Normalt i juridisk teori har begrepet *rettsstridig* en annen og snevrere betydning enn her. I strl. § 132 a er hensikten å omfatte all atferd som i seg selv leder til motarbeiding.

Den utvidete betydningen av ”*rettsstridig atferd*” bekreftes i forarbeidene⁴ hvor det heter:

”Av den felles innledningen går det frem at en hvilken som helst atferd i utgangspunktet rammes, såfremt den er rettsstridig”

” [...] en hvilken som helst atferd i utgangspunktet rammes, såfremt den er rettsstridig. Men sett i sammenheng med de øvrige vilkårene må det dreie seg om atferd som er egnet til å påvirke en aktør i rettsvesenet i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak, eller om en gjengjeldelsehandling.

Handlingen vil være rettsstridig hvis den er straffbar. Vold, trusler og skadeverk er nevnt eksplisitt i lovteksten fordi dette er praktisk sett viktige handlemåter i denne sammenheng. Oppregningen er ikke uttømmende.

Selv om handlingen ikke er straffbar, vil den omfattes hvis den likevel er rettsstridig. Begrepet rettsstridig er her brukt i en annen betydning enn som rettsstridsreservasjon.

Dette tyder på at ”*rettsstridig atferd*” i denne sammenheng kan omfatte et vidt spekter av handlinger så lenge atferden innfrir litra a eller b. Det er med andre ord *konsekvensen* av atferden som vil avgjøre om den er rettsstridig. Og vurderingen må gjøres i sammenheng med hvorvidt atferden er ”*egnet til å påvirke*”.

Litra a) – Opptreden

Strl. 132 a, 1. ledd litra a-b fastslår at det vil være motarbeiding dersom en:

a) opptrer slik at det er egnet til å påvirke aktøren til å foreta eller unnlate en handling, et arbeid eller en tjeneste i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak, [...]

Lovens ordlyd åpner for en vid tolkning. ”*Opptrer*” peker på en hvilken som helst atferd, fremtoning eller handling som er ”*egnet til å påvirke*”. Det betyr at det er tilstrekkelig at atferden normalt kan fremkalle en påvirkning. Det er ikke et krav at det må skje en *faktisk* endring.

I forarbeidene⁵ heter det:

”I vilkåret « egnet til » ligger at det ikke stilles krav om at atferden faktisk har medført visse virkninger. Atferden trenger for eksempel ikke å ha medført frykt, skade, lidelse eller velferdstap for den handlingen retter seg mot, selv om dette nok vil skje i de fleste tilfeller. Det er tilstrekkelig at atferden objektivt sett er av en slik karakter at en gjennomsnittsperson som er i en slik posisjon som straffebudet tar sikte på å verne, ofte vil la seg påvirke til å foreta eller unnlate en handling, et arbeid eller en tjeneste i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak.”

⁴ Ot.prp.40 (1999-2000) s.105

⁵ Ot.prp.40 (1999-2000) s.107

Atferden må være egnet til å påvirke aktøren til å gjøre ”eller unnlate en handling, et arbeid eller en tjeneste”, jf. strl. § 132 a, 2. ledd. Punktet gjelder for alle tenkelige typer tjenester og arbeid en aktør kan ha. Det uttales i forarbeidene at ordvalget ”tjeneste” ble brukt for at regelen også skulle beskytte jurymedlemmer. Samlet ser vi en regel som søker beskyttelse for alle de aktører man normalt kan anta at er en del en strafferettslig prosess.

Litra b) - Gjengjeldeshandling

Det foreligger motarbeiding også dersom man etter litra b:

b) gjengjelder en handling, et arbeid eller en tjeneste som aktøren har utført i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak”

I forarbeidene⁶ heter det at:

”Når det gjelder vilkåret « gjengjelder », stilles det et krav til årsakssammenheng. Den rettsstridige atferden overfor aktøren eller noen av hans nærmeste må skje på grunn av den befatning aktøren har hatt med en straffesak eller sivil sak. Ofte vil retten kunne legge til grunn at det dreier seg om gjengjeldelse hvis den siktede ikke kan oppgi noen annen aktverdig grunn til at han handlet som han gjorde”

Gjengjeldeler peker med andre ord på de tilfeller hvor atferden er rettet mot aktøren på grunn av hans eller hennes befatning med en straffesak.

Aktørene i rettsvesenet

Hvem som er aktør i rettsvesenet følger av strl. § 132 a, 2. ledd. Den som ”har anmeldt et straffbart forhold, har begjært gjenopptakelse av en straffesak eller er part i en sivil sak”, den som ”har avgitt forklaring for politiet, for retten eller for gjenopptakelseskommisjonen”, den som ”arbeider eller utfører tjeneste for politiet, påtalemyndigheten, domstolen, kriminalomsorgen eller gjenopptakelseskommisjonen”, den som ”er forsvarer, bistandsadvokat eller prosessfullmektig, eller” den som ”vurderer å foreta en slik handling eller å påta seg et slikt arbeid eller en slik tjeneste” Aktørene som er listet i lovteksten er i stor grad selvforklarende.

Strl. § 132 a, 2. ledd, litra a, angir det som i praksis blir fornærmede i straffesaker. Litra b angir de tilfellene hvor noen har avgitt forklaring for politi eller rettsvesen. Det er her det normalt antas at vitner får beskyttelse. Også andre aktører beskyttes her, slik som siktede og medsiktede. Litra C omtaler de aktører som tilhører den delen av rettsvesenet som listes. Mens litra d tar opp at også advokater, fullmektiger og deres nærmeste anses for å være aktør i rettsvesenet.

Videre skal jeg se på hvordan regelen brukes i praksis.

⁶ Ot.prp.40 (1999-2000) s. 108

6. Rettspraksis

I dette kapittelet skal jeg gå gjennom de fleste dommer som er avsagt av Høyesterett om strl. § 132 a i straffesaker. Først gir jeg en oversikt over sakens faktum deretter går jeg inn på hva dommerne vektlegger for å se om det skiller seg ut noen momenter som går igjen. De tilfellene som går på forståelsen og anvendelsen av strl. § 132 a, gjør jeg en vurdering av hva Høyesterett vektlegger.

Det er avsagt et begrenset antall dommer og over en forholdsvis kort periode siden loven ble innført. Dommene tas opp kronologisk etter tidspunktet de ble avsagt.

De fleste av sakene som kommer opp for Høyesterett er tilfeller hvor det er snakk om trusler. Oftest trusler om vold, men flertallet av dommene omfatter det å true noen for å få aktøren til å for eksempel endre forklaring for retten. Mange av sakene går opprinnelig på anke over straffutmåling, men anke over lovanvendelsen behandles flere ganger i Høyesterett.

Første gang spørsmål omkring strl. § 132 a kom til Høyesterett var i 2002.

Rt. 2002 s. 846

Rt. 2002 s. 846 omhandler en mann som uprovosert skal ha skallet en annen mann, med en brukket tann som konsekvens. Begge har vært beruset. Fornærmede anmeldte forholdet til politiet. Senere skal den tiltalte mannen ha truet fornærmede for å få ham til å trekke anmeldelsen. I dommen heter det: (s. 847):

”– tiltalte har medgitt at han sa han hadde vitner på at fornærmede slo først, uten faktisk å ha dekning for dette – at «jeg tror bare du skal droppe anmeldelsen ellers kommer det til å gå deg ille» eller lignende, og at fornærmede måtte trekke anmeldelsen.”

I følge dommen vurderte den fornærmede et kort øyeblikk å trekke anmeldelsen, men han anså ikke dette som nødvendig. Retten peker på tiltaltes hensikt. Siden han i handling og trussel forsøkte å få fornærmede til å avstå fra anmeldelse er det tiltaltes hensikt som vektlegges, sammen med resultatet av atferden.

Høyesterett uttaler (s. 847):

”Hensett til den legemsbeskadigelsen som var foranledningen til trusselen, la lagmannsretten til grunn at uttrykket «ellers kommer det til å gå deg ille» innebar en trussel om fysisk vold. Lagmannsretten kom på denne bakgrunn til at det forelå overtredelse av straffeloven § 132a. Denne bestemmelsen gjelder «motarbeiding av rettsvesenet», og tok blant annet sikte på nettopp å ramme den som ved trusler opptrer slik at det er egnet til å påvirke den som har anmeldt et forhold, til å trekke anmeldelsen tilbake”

I dommen vises det at saken i forrige rettsinstans ble avgjort ikke bare på bakgrunn av trusselen i etterkant av episoden, men at trusselen settes i sammenheng med innholdet i hendelsen som lå til

grunn for anmeldelsen. Tanken fra rettens side kan ha vært at siden det i utgangspunktet var snakk om legemsbeskadigelse ville en trussel om at det kunne gå den fornærmede ”ille” om han ikke trakk anmeldelsen, mer reell eller sannsynlig.

Dommen viser at strl. § 132 a helt fra begynnelsen anses å være en generell og vid bestemmelse. Selv om målet var lettere å kunne straffeforfølge rettstridig atferd mot vitner i forbindelse med narkotika og MC kriminalitet er vernet betydelig bredere. Dette blir også direkte omtalt av førstvoterende og det viser at lovgivers ønske om et bedre vern av aktørene i rettsvesenet allerede i første sak i Høyesterett blir satt på spissen.

Regelen legitimeres både i hensikt og bruk i praksis ved å beholde fokus på lovgivers formål samtidig som det legges til grunn en konkret situasjonsvurdering. Sentralt er det at begge rettsinstanser peker på hva som var bakgrunn for trusselen. Jeg har valgt å gi dette momentet navnet den *opprinnelige handling*. Den peker tilbake på hva som var foranledningen til den rettstridige atferd mot aktøren.

Førstvoterende uttaler (s. 849):

*”Dette tilfellet må – som også fremhevet av aktor – anses for å ligge i det nedre sjikt av anvendelsesområdet for straffeloven § 132a. Etter min mening må det imidlertid også i saker av denne karakter normalt reageres med ubetinget fengselsstraff. Og dersom domfelte også dømmes for det forhold den opprinnelige anmeldelse gjaldt, må straffen for overtredelsen av § 132a medføre et **merkbart** tillegg i forhold til den straff som ellers ville blitt idømt.”*

Her kommer dommeren inn på *grovheten* i den rettstridige atferd, som i dette tilfellet er trussel om vold. Jeg har kalt dette momentet for *grovhetsmomentet*. Grovhetsmomentet viser til grovheten eller alvorligheten i den rettstridige atferd, jf. strl. 132 a. Typisk eksempel er hvor alvorlige trusler som blir fremsatt eller hvor truende fremferd fornærmede utsettes for. Grovhetsmomentet henger sammen med *konsekvensen* for fornærmede. Heretter kalt *konsekvensmomentet*. Dette momentet blir mer tydelig i de etterfølgende dommer.

I forarbeidene åpnes det for at bestemmelsen i strl. § 132 a skulle ses i sammenheng med en annen straffbar handling for å oppnå fullt vern av bestemmelsen. Dersom hensikten er at den opprinnelige handling kun har betydning for straffeutmåling vil dette være innenfor lovgivers ønske. Det er nevnt i forarbeidene at det i noen grad må ses til den kriminelle handling i forkant av for eksempel en anmeldelse, men omfanget virker noe usikkert.

Dersom den handling som utløste anmeldelsen skal ha markant innvirkning på straffenivået vil dette kunne svekke vernet vitnebeviset. Det kan tenkes at fullt vern etter bestemmelsen i strl. § 132 a oppnås dersom foranledningen ikke er kjent ettersom retten ikke kan se omfanget.

Som første dommen i rekken av avgjørelser rundt strl. § 132 a legger denne Høyesterettsdommen et grunnlag. Det virker å være tre momenter som er retningsgivende ved straffeutmålingen:

- *Den opprinnelige handling*, den handling som ledet til f. eks. anmeldelse
- *Grovhetsmomentet*: Grovheten eller alvorligheten i den rettstridige atferd
- *Konsekvensmomentet*: Den konsekvens den rettstridige atferden hadde for fornærmede

Rt. 2003 s. 272

I den neste saken som kom opp for Høyesterett om strl. § 132 a var situasjonen mer alvorlig. I saken dreier det seg om trusler mot et vitne i en sedelighetssak. I saken ble person A funnet skyldig i overtredelse av strl. § 132 a. I gjengivelsen heter det at det i tingretten og lagmannsretten ble funnet bevist at tiltalte hadde sendt tekstmelding til et vitne i en sedelighetssak. Det fremgår at tiltalte var kjent med at C var under etterforskning for seksuell omgang med en jente under 14 år og at B hadde avgitt politiforklaring. Den rettstridige atferd var bl.a. denne trusselen på SMS (avsnitt 7):

” hei, hei B! Du bør passe deg, du ligger jævlig dårlig an bare så du vet det. Plutselig kan du ligge blodig på marken med knekte bein», og «Tips: se alltid bak deg når du går, du kan aldri føle deg trygg, vi finner deg uansett. I morgen lander vi i X, og da er du ferdig!» og «Gled deg!!! lille B!!!”

Den rettstridige atferd er en åpenbar trussel og retten dveler ikke ved spørsmålet, men går videre til å undersøke grovheten i den rettsstridige atferd og konsekvens for fornærmede. Begge momenter utgjorde grunnlaget for at retten fant den tiltalte skyldig i brudd på strl. § 132 a.

Videre viser retten til at det er funnet bevist at A *”forsettlig sendte meldingene for å skremme B og derved gjengjelde at B hadde avgitt vitneforklaring til politiet”*. Retten fant det også klart at meldingen var egnet til å påvirke B’s forklaring for politiet og retten. Retten fant det videre bevist at atferden var en *gjengjeldelse* for den forklaring som var avgitt. Nok en gang går retten inn på *grovheten* i den rettsstridige atferd og *konsekvensen* for fornærmede.

I denne saken virker det ikke tvilsomt at retten er i kjerreområdet for anvendelsen av strl. § 132 a. Det følger i den videre beskrivelsen i dommen, at truslene gjorde slik at B endret eller trakk politiforklaringen. Og at angsten trusselen fremkalte hadde stor innvirkning på B’s livskvalitet.

Konsekvensen av den rettsstridige atferd blir tatt opp på samme måte som i den første dommen, men nå er det ikke bare snakk om konsekvens i forhold til anmeldelse og sak for domstolen. Her kommer et annet viktig hensyn inn i bildet – det offentlige.

Regelen er som nevnt før plassert i kapittel 15 om Forbrytelser mot offentlig myndighet, likevel blir konsekvensen av dette at *individet* oppnår økt vern. Det er også de personlige konsekvenser for den fornærmede som brukes i Høyesteretts vurdering. Et slikt hensyn kan være en utvidelse av tanken om at konsekvens er et viktig moment i vurderingen av rekkevidden til strl. § 132 a.

Førstvoterende uttaler bl.a. at forholdene i denne saken ikke kan anses å ligge i nedre sjikt av bestemmelsens anvendelsesområde. Det fremkommer at truslene var så alvorlig at de også ble rammet av strl. § 227.

Selv om trusler blir fremsatt for å få noen til å endre eller trekke politiforklaring og forklaring for retten, og at det er sentralt å straffe blir dette, blir tydelig ettersom dommeren peker på *konsekvensene* truslene fikk for B. Hele hans livskvalitet og trygghet ble sterkt påvirket. Trusselen i saken er direkte og retten legger vekt på innhold og konsekvens for den fornærmede.

Det viser at retten behandler de samme tre momenter som i den første dommen; opprinnelig hendelse, grovhet i den rettsstridige atferd og konsekvens for aktøren.

I forhold til selve straffeutmålingen heter det fra førstvoterende at det ikke tillegges vekt at truslene er fremsatt mot et vitne i en straffesak, heller enn trusler mot en som selv var den fornærmete part i en voldssak. Dette viser at Høyesterett med rette behandler aktører i rettsvesenet på samme måte – og i tråd med lovgivers ønske.

Det kan også tenkes at det ville være individuelle forskjeller alt etter hvilken av aktørene det var snakk om. Ved å bruke en vid og åpen formulering i loven har Høyesterett muligheter til å vurdere både innhold i trussel og konsekvens for påvirket aktør.

Dette er den andre dommen som ble avsagt etter den nye bestemmelsen kom, og den la grunnlaget for flere senere avgjørelser.

Rt. 2003 s. 871

I Rt. 2003 s. 871 behandler Høyesterett en sak som gjaldt to alvorlige tilfeller av trusler mot et vitne i en straffesak. Høyesterett omgjorde straffen fra betinget fengsel til ubetinget fengsel.

Saken skiller seg noe fra Rt. 2003 s. 272, ved at truslene i denne saken er langt mer alvorlig og direkte og de tillegges derfor mer vekt. Hendelsene som ledet til truslene var at B ble pågrepet i forbindelse med et tyveri fra en lampeforetning. C hadde bekreftet for politiet at det var person B som hadde begått tyveriet. A og B hadde siden fulgt etter C om bord på bussen for å forklare ham litt nærmere om B's rolle i tyveriet. Når C gikk av bussen fulgte de to etter og opplyste at de var bevæpnet både med kniv og pistol og ville bruke dem dersom C ikke endret sin forklaring i den forestående rettssaken. De tok også fra ham et sporveiskort med bilde og adresse.

Retten opplyser at denne episoden varte i omkring 45 minutter. Retten peker også på at det var to som deltok i trusselen. Selv om det var den ene av de to som var mest aktiv, førte den andre sitt nærvær til at vitnet ikke trodde han kunne slippe unna. Beskrivelsen av hendelsen viser en meget alvorlig trussel, både i intensitet, tid og konsekvens. Noe lignende skjedde igjen ved en senere anledning. Det ble fremsatt flere alvorlige trusler mot C. Beskjeden skal ha vært at de ville (avsnitt 13):

”drepe ham og punktere lungene hans og skjære av ham fingre og tunge, og/eller få en person til å voldta ham, dersom ikke C endret sin forklaring i forestående straffesak mot B”

Høyesterett viser at innholdet i truslene er i kjerneområdet for anvendelsen av bestemmelsen i strl. § 132 a. Videre uttaler førstvoterende (avsnitt 14):

”Bruk av trusler og vold mot vitner har vært ansett som et økende problem, og bestemmelsen i straffeloven § 132a, som ble tilføyd ved lov 28. juli 2000 nr. 73, tok sikte på å dekke et behov for en bestemmelse som blant annet direkte vernet vitnebeviset”

Selv om førstvoterende kommer inn på Rt. 2002 s. 846 fastslår han at det den gang ikke var så alvorlige trusler som de som ble fremsatt i denne saken. Begrunnelsen er samme hensyn til den offentlige interesse i å verne aktørene, slik som i de andre dommene til nå. Dette er i tråd med ønsket fra lovgiver.

At dommeren spesielt peker på at det i denne saken er to tilfeller av grove trusler viser at retten her går direkte etter lovens formål – innholdet i trusselen viser *grovheten* i den rettsstridige atferd og det må få betydning.

Dommen viser en utvikling i retning av mer spesifikke og målrettede tiltak for å verne aktørene i rettsvesenet. Selv om det i dette tilfellet var grovere trusler enn de som var tilfelle i Rt. 2002 s. 846, er denne dommen mer spesifikk i sine hensyn ved å vektlegge konsekvensen av den rettsstridige atferd i lys av grovheten i trusselen.

Her uttaler Høyesterett at det er den offentlige interesse som skal beskyttes i form av vern av vitnebeviset, men de gir regelen en langt videre utstrekning ved å legge mer vekt på selve grovheten i den rettsstridige handling. Her virker Høyesterett å ha de allmenn preventive hensyn komme frem sammen med vern av individet noe som ble vagere antydnet i Rt. 2002 s. 846.

Som de øvrige dommene begrunnes heller ikke denne dommen med vern av den person som ble truet, men selve interessen det offentlige har av å verne aktørene i rettsvesenet. Forarbeidene vektlegger de samme hensyn så retten følger lovgivers ønske, men det kan tenkes at fokus kunne vært mer rettet mot den fornærmede i lys av hva et manglende vern ville føre til for det offentlige.

Konsekvensvurderingen virker å bli gjort uavhengig av den opprinnelige handling. I forhold til grovhet viser Høyesterett at de mener truslene må ha vært svært skremmende for den fornærmede. Fornærmede flyttet flere ganger for ikke å bli gjenkjent. Truslene ble funnet å vesentlig ha redusert hans livskvalitet. I forhold til grovhet i den rettsstridige atferd vektlegges det bl.a. den ”*meget graverende karakteren av overtredelsene av straffeloven § 132 a...*” (avsnitt 19)

Her viser dommen tilbake til vern av individet igjen og det skjer i lys av *konsekvens*, ikke i lys av forarbeidenes primære hensyn; vern av vitnebeviset og den generelle beskyttelse av aktøren i rettsvesenet. Det kan se ut som utviklingen går mot mer spesifikk begrunnelse som også tar individet med i betraktningen når det kommer til lovens formål, ikke bare det allmenne vernet av aktøren.

Denne dommen virker å kombinere to viktige hensyn – vern av aktøren i samfunnets interesse og vern av aktøren som individ ved å vurdere grovhet, konsekvens og opprinnelig handling.

De tre momenter som viste seg i den første dommen blir mer tydelig. Men følgene for fremtidig praksis er kanskje litt mer uklar, da det i denne dommen ble mer fokus på vern av individet i lys av konsekvensen for det offentlige. Momentene Høyesterett vektlegger er i hovedsak de samme som tidligere.

Rt. 2003 s. 1163

Saken gjelder anke over straffutmåling. I Rt. 2003 s. 1163 dreide seg om en rettsstridig handling mot vitne i en straffesak. A skal like før straffesaken mot ham startet har uttalt til person B som var innkalt som vitne, noe i retning av; ”*tystere som deg dreper vi*”. B var lovlig stevnet som vitne i straffesaken mot A, men møtte ikke i retten.

Høyesterett fant at B ble oppriktig redd og at A og flere i hans omgangskrets spredte frykt rundt seg. Høyesterett kom frem til at anken over straffutmålingen må forkastes og grunngir dette slik (avsnitt 16):

”Ved utmåling av straffen legger jeg vesentlig vekt på den betydning det har for rettspleien at tiltalte og vitner kan forklare seg i retten uten å måtte være redde for represalier. Det straffbare forhold er således i kjerneområdet for § 132a første ledd jf. annet ledd. Hvorvidt trusselen fører til at tiltalte eller et vitne gir uriktig forklaring, kan ikke ha særlig betydning for straffutmålingen”

Høyesterett avsa en enstemmig dom i denne saken. Her ser vi at i motsetning til sakene som har vært omtalt tidligere, går dommeren bare kort inn på om det er en konsekvens for aktøren. Men det pekes på at det ikke kreves at en trussel faktisk skal ha påvirket et vitne – det er nok å *forsøke*. Her kommer det til syne en mulig ny nyanse i vurderingen – *faktisk hensikt* med den rettsstridige atferd, ikke bare faktisk *konsekvens*. Det er ikke et uttalt krav at det skal ha lyktes å påvirke aktøren, det er nok å forsøke. Det støttes direkte i lovteksten, strl. § 132 a, ”er egnet til”.

De allmennpreventive hensyn virker å styrkes i denne dommen ved å fastslå at det er tilstrekkelig å *forsøke* rettsstridig atferd mot en aktør i rettsvesenet og det er i tråd med forarbeidene. Dette kan gi økt vern av aktøren ettersom den rettstridige atferd ikke trenger å ha noen faktisk innvirkning.

Det kan virke som denne dommen i større grad har fokus på individets stilling og konsekvens i lys av ønsket om å beskytte offentlige interesser. Dette til tross så blir ikke selve forståelsen av strl. § 132 a prøvet. Det skjer derimot i Rt. 2003 s. 1800.

Rt. 2003 s. 1800

Saken gjelder anke over straffutmåling og lovanvendelse. I Rt. 2003 s. 1800 ble selve forståelsen av strl. § 132 a behandlet. Saken var opprinnelig en anke over straffutmåling for overtredelse av flere paragrafer i staffeloven. Det sentrale for vår del er hvordan Høyesterett mener regelen i strl. § 132 a skal forstås.

I saken hadde en mann som følte seg dårlig behandlet i rettssystemet tatt seg inn i boligen til det som den gang var sorenskriver Matningsdal og klaget over behandlingen han hadde fått. Episoden skjedde på julaften. Den opprørte mannen kastet fra seg en kopi av en dom om foreldrerett på bordet i stuen og fjernet seg ikke frivillig til tross flere oppfordringer fra personene i huset. 45 minutter senere ble han hentet av politiet. I det politiet skulle ta ham med, skal mannen ha tatt fatt i en duk og revet ned noe av oppdekkingen.

Det forelå ingen klar eller uttalt trussel – heller ikke noe dirkete forsøk på å *påvirke*. Her er det mer utydlig hva som er den rettstridige atferd i forhold til strl. § 132 a.

Det kommenteres i dommen at mannen som var tiltalt etter strl. § 132 a følte seg overkjørt av rettssystemet. Mannens forsvarer anfører at bestemmelsen i strl. § 132 a må brukes dersom det har vært gjerningsmannens *hensikt* å påvirke en aktør i rettsvesenet. Dette kan bekrefte den fjerde faktor om hensikt med den rettstridige atferd, som er nevnt i dommen over. Men førstvoterende avslår dette og viser til at det ikke er et krav om *hensikt*. Dette begrunnes med siste ledd i paragrafen, som ikke er tatt opp i avhandlingen, om at ”*grov uaktsom motarbeiding*” også straffes. Det kan tyde på at Høyesterett legger til grunn at siden bestemmelsen også rammer de tilfeller hvor noen ved grov uforsiktighet motarbeider rettsvesenet, kan det ikke kreves *hensikt* fra den som opptrer rettsstridig.

Umiddelbart virker det som en logisk slutning som er i tråd med forarbeidene, men for min del personlig åpner det for et spørsmål som retten ikke behandler: Dersom en mulig rettstridig atferd

ikke har noen hensikt å verken endre eller påvirke aktører, skal den da vernes av strl. § 132 a? Tanken må i så fall være at det kommer inn under gjengjeldelse, jf. strl. § 132 a litra b).

Høyesterett ved førstvoterende kommenterer at det må være høy terskel for hva en dommer eller sorenskriver må tåle av mishagsytringer, men fastslår at terskelen har vært overtrådt i dette tilfellet. Videre går dommeren inn for å behandle om dette var en *gjengjeldelses* handling, jf. strl. 132 a, første ledd, litra b). Og konkluderer ganske kort med at det måtte være snakk om *gjengjeldelse* i denne saken, siden foranledningen var en dom som var avsagt mot mannen fra sorenskrivaren.

Selv om det i tidligere saker har vært pekt på at også hendelser i nedre sjikt av anvendelsesområdet til strl. § 132 a kan straffes, peker førstvoterende på at dette ikke ligger i kjerneområdet for strl. § 132 a. Det har ikke blitt fremsatt verken trusler eller brukt vold. Straffen ble satt til betinget fengselsstraff på grunn av de spesielle omstendighetene.

Til tross for at mannen ble dømt for brudd på strl. § 132 a vises det ikke spesifikt til hvilken del av første ledd han skal ha forbudt seg mot, men at det er innenfor ”*annen rettsstridig atferd*”, jf. strl. § 132 a, første ledd.

Dommen virker å være et resultat av avveining mellom lovens faktiske ordlyd og lovgivers formål. Selv om dommen beskytter en aktør i rettsvesenet, kan den også føre til at det stilles spørsmål omkring utstrekningen av bestemmelsen. Antagelig har Høyesterett funnet at dette lå innenfor lovens formulering om rettsstridig atferd som ”*på annen måte*” er egnet til å påvirke aktøren, men det uttales ikke. Høyesterett kom til at forholdene i saken lå i det nedre sjikt for anvendelse av strl. § 132 a, men satt straffen til betinget fengsel, heller enn ubetinget.

Rettsikkerhetsmessig fremstår dommen som utfordrende. Retten fant at tiltalte var skyldig i brudd på strl. § 132 a, men sier lite om hva som faktisk er den skyldige handling. At atferden er uønsket, uakseptabel og mulig innenfor rekkevidden av andre bestemmelser i straffeloven virker klart, men at mannen kan dømmes for en *gjengjeldeshandling* som oppfattes som uklar, kan være problematisk.

Personlig mener jeg at selv om det ikke kreves *hensikt* i loven er det vanskelig å se hvordan forholdene i denne dommen kan være innenfor det som uttales som mål i forarbeidene. I denne saken virker det som regelen i strl. 132 a brukes som en mulighet for å straffe åpenbart uønsket atferd. Men atferden virker å ligge utenfor anvendelsesområdet til strl. § 132 a.

I forbindelse med skyldspørsmål kunne sammenhengen være om personen i så fall så eller burde sett at det han gjorde var å motarbeide rettsvesenet – ikke om det var hans hensikt. Selv om rettsvillfarelse normalt ikke er grunn nok til frifinnelse, virker resultatet her noe urimelig. Rekkevidden av denne dommen synes å være vanskelig å avgjøre.

Rt. 2005 s. 1557

Saken gjelder anke over lovanvendelse. I Rt. 2005 s. 1557 dukker det opp et nytt avklarende punkt i forhold til formål og bakgrunn for den rettsstridige atferd. I denne saken var det snakk om en mann som etter en tidligere uoverensstemmelse med en venn hadde blitt en fysisk konfrontasjon. Det beskrives i dommen at tiltalte i sinne dyttet B slik at han falt. B opplevde smerter i armen når han traff bakken og utbrøt til tiltalte at ”*nå brakk du armen min*”. Tiltalte svarte med at dersom B gikk til politiet ville A drepe ham og brette den andre armen hans.

Spørsmålet Høyesterett først tok opp var om dette en ”aktør i rettsvesenet”. Det heter (avsnitt 10):

”Spørsmålet er om administrator ga uttrykk for en korrekt tolkning av loven. Det fremgår av ordlyden i § 132 a annet ledd ved en kombinasjon av bokstavene a) og e), at den som «vurderer å foreta» en anmeldelse, er en aktør i rettsvesenet. Rettsbelæringen må derfor sies å følge ordlyden: Den som overhodet ikke har vurdert å anmelde, faller utenom. Likevel er det grunn til å spørre om ordlyden skal tas så bokstavelig.

(11) Lovens hensikt er åpenbart å hindre at fornærmede gjennom trusler søkes presset til ikke å anmelde den straffbare handlingen. Dette hensynet har samme vekt også om trusselen fremsettes så raskt at fornærmede ikke har rukket å overveie en anmeldelse. Dersom bestemmelsen tolkes bokstavelig, oppstår det et umotivert tomrom i forhold til å beskytte fornærmede mot denne type trusler, et tomrom som er vanskelig å forene med et fornuftig resultat.

(12) Lovens forarbeider styrker den forståelse at et slikt tomrom ikke er tilsiktet.”

Her viser retten til det opprinnelige formålet med loven. Dersom det var et krav at en person måtte ha hatt tid å vurdere en anmeldelse, ville dette gi urimelige resultat. Den truende part ville i så fall kunne være så effektiv i sine trusler at vedkommende som ble truet ikke rakk å tenke på om han ville anmelde. Eventuelt at han var for skremt til å tenke tanken i utgangspunktet noe som ville gitt ufornuftige resultater. Hvis så var tilfelle kunne man omgå hele paragrafen ved å være skremmende nok på et tidlig nok tidspunkt.

Her virker det som om Høyesterett for første gang noe utenom ordlyden og til en antakelse basert på forarbeider og reelle hensyn for å komme til et rimelig resultat. Førstvoterende går grundig gjennom flere forarbeider og de peker i samme retning (avsnitt 15):

”Ingen i høringsomgangen reiste spørsmål om fornærmede måtte ha vurdert anmeldelse før beskyttelse mot trusler inntrådte. Jeg bemerker også at proposisjonen gjenga den danske og svenske tilsvarende lovbestemmelse, som begge gjør det klart at det er personens forventede eller avgitte erklæring som beskyttes. Det er på denne bakgrunn vanskelig å tenke seg at departementet i det endelige lovforslaget – som tilsvarende lovbestemmelsen – uten å kommentere forholdet skulle innskrenke tidsrommet der beskyttelsen gjaldt. Tvert om uttales flere steder det motsatte, for eksempel på side 81:

«I utkastet er ikke den straffbare handlingen knyttet til et bestemt tidspunkt i saksforløpet. Derimot kreves at handlingen er knyttet til en nærmere bestemt situasjon”

Etter gjennomgang av forarbeidene konkluderes det med at dersom loven skulle tas på ordet ville det gitt uforståelige resultater. Da måtte i så fall gjerningsmannen frifinnes på grunn av manglende skyld dersom hans oppfatning var at trusselen ble fremmet så nær overgrepet i tid at det ikke ville være mulig for offeret å vurdere en anmeldelse. Momentet som tas opp her har med når beskyttelsen etter strl. § 132 a inntreer og er et nytt punkt i vurderingen. Det heter videre i dommen (avsnitt 20):

”Også i forhold til gjerningsmannen fremstår således et krav om overveielse

som en ubegrunnet og ufornuftig løsning. Under disse omstendigheter må det være riktig å se bort fra den uheldige formuleringen, og tolke loven i overensstemmelse med forarbeidene og reelle hensyn”

Høyesterett har tatt opp og avklart et viktig spørsmål i denne dommen. Forholdet mellom opprinnelig handling, konsekvens, hensikt og *tid*. Resultatet er at det vil en aktør i rettsvesenet selv om personen i situasjonen ikke har fått tid eller anledning til å vurdere f. eks. en anmeldelse. Utviklingen går i retning av økt beskyttelse for alle reelle og *potensielle* aktører i rettsvesenet. Det har også åpnet for et nytt moment, *tid*. Tidsmomentet peker på *når* beskyttelsen etter strl. § 132 a inntreer og sier noe om beskyttelsen aktøren har etter regelen i strl. § 132 a.

Slik som lovteksten oppgir kreves det at aktøren har vurdert for eksempel å anmelde, men dommen viser at dette blir et ulogisk og lite hensiktsmessig vilkår å ta bokstavelig. Forenklet sagt så inntreer vernet etter strl. § 132 a i samme øyeblikk som den rettsstridige atferd.

Tidsmomentet er i seg selv ikke en del av straffeutmålingsspørsmålet, men viser *når* vern etter strl. § 132 a oppstår.

Rt. 2006 s. 1147

Saken gjelder anke over straffeutmåling. Rt. 2006 s.1147 omhandler en sak der en mann slo og sparket en bekjent og ble tiltalt for legemsfornærmelse. Spørsmålet som ble tatt opp her var om beskyttelsen av vitnet gjelder selv om gjerningsmannen mener anmeldelsen er uriktig.

I saken hadde den tiltalte ventet ved fornærmedes bolig og slått og sparket ham når han kom hjem. Den fornærmede hadde ikke slått tilbake. Fornærmede anmeldte forholdet til politiet samme kveld. Noen uker senere når gjerningsmannen ble kjent med anmeldelsen skal han ha ringt til fornærmede og uttalt noe i retning av at han skulle ”*være etter [fornærmede] 24 timer i døgnet hvis ikke anmeldelsen ble trukket tilbake*” Fornærmede ble så skremt at han trakk påtalebegjæringen etter et par dager.

Når førstvoterende redegjør for sitt syn på saken kommer det frem hva som er bakgrunn for loven. Det vises til forarbeider, og han uttaler (avsnitt 14):

”I følge forarbeidene, proposisjonen side 106 første spalte, er en atferd rettsstridig dersom den «i lys av straffebestemmelsens formål fremtrer som uberettiget, slik at det er grunn til å ramme den med straff. I den samlede vurdering av om atferden er rettsstridig må man også se hen til konsekvensene av at handlingen eventuelt anses rettmessig”

Videre vises det til punktet om falsk anmeldelse slik som det omtales i forarbeidene⁷:

”Dreier det seg om en falsk anmeldelse, jf. straffeloven § 168, gjelder det derimot ikke noe straffbart forhold i utkastets forstand. Slike handlinger er straffbare i seg selv, og fortjener ikke beskyttelse etter bestemmelsen. Handlinger som blir foretatt mot en person som inngir falsk anmeldelse, vil derimot kunne være straffbare etter andre bestemmelser.»

⁷ Ot.prp.40 (1999-2000) s.106

(18) Etter dette må straffebestemmelsen forstås slik at den beskytter enhver anmelder mot slik rettsstridig atferd som er angitt i første ledd. Men dreier det seg om en som har inngitt falsk anmeldelse, og derved selv har gjort seg skyldig i en straffbar handling, faller beskyttelsen etter § 132a bort”

Her drøfter retten hva som er selve kjernen i forholdet til falske anmeldelser. Førstvoterende peker på at forarbeidene legger opp til at beskyttelsen gjelder enhver anmeldelse, men at beskyttelsen faller bort ved falsk anmeldelse.

I denne saken var det derimot snakk om at gjerningspersonen *mente* det var uriktig anmeldt. Og Høyesterett kom til at straffebudet gjaldt selv om en anmeldelse senere blir trukket, eller personen frifinnes, men at det ikke kan være av betydning om personen *mente* anmeldelsen var uriktig.

Retten konklusjon virker logisk. Dersom det var fritt for å påvirke en aktør man mente hadde anmeldt noe uriktig, ville noen av sakene hvor tiltalen går etter strl. § 132 a falle bort. Det ville også lede til at beskyttelsen av aktøren ikke ville inntre før etter en avklaring omkring anmeldelsen.

Høyesterett har på bakgrunn av forarbeidene vist at hva den tiltalte *mente* var bakgrunn for anmeldelsen ikke er relevant i forhold til beskyttelse etter strl. § 132 a. Dommen viser mulig økt fokus på *hensikten* med den rettsstridige atferd aktøren i rettsvesenet utsettes for.

Rt. 2007 s. 439

Saken gjelder anke over straffeutmåling og lovanvendelse. Så langt har dommene handlet mye om hva som ligger i den rettstridige atferd og hva denne førte til for den som ble utsatt for atferden og konsekvensen for aktøren i rettsvesenet.

I denne saken ser vi et tilfelle som skiller seg en del ut. I saken var det en advokat, som i egenskap av å være offentlig oppnevnt forsvarer, hadde benyttet seg av en person for å oppfordre innstevnet vitne om ikke å møte i retten. Mye av saken gikk på om motarbeiding av rettsvesenet hadde skjedd under ”*særdeles skjerpene omstendigheter*”, jf. strl. § 132 a, femte ledd.

Selve lovanvendelsen tas opp. Spesielt hva som ligger i lovens formulering ”[...]*annen rettsstridig atferd.*” Personen advokaten hadde benyttet hadde tilknytning til en MC klubb, og var kjent som pengeinnkrever. Retten la vekt på at personens fremtoning og rykte ville være en trussel i seg selv.

I dommen understreker førstvoterende at det ikke kreves *verbalt* press, men at også (avsnitt 20)

”... mer dagligdagse handlinger kan omfattes dersom de er rettet mot aktøren på en måte som innebærer et utilbørlig press – om enn mer fordekt”

Her ser vi et tegn på at omfanget av hva som kan anses for trusler utvides i forhold til tidligere praksis. Mens det i saken med mannen som tok seg inn til sorenskriveren på julaften, ikke ble funnet at det var fremsatt trusler, ser vi her at også normale gjøremål kan oppfattes som en trussel dersom situasjonen tilsier det. Dette begrunnes blant annet i dommen med at det i høringsnotatet som lå til grunn for at vi fikk bestemmelsen i strl. § 132 a, at det ikke var påkrevd at aktøren ble påført lidelse, skade eller velferdstap.

I vår sak var personen som ble benyttet til å oppfordre vitnet om ikke å stille beskrevet som fysisk velbygget og var kjent som pengeinnkrever. Det er ikke usannsynlig at dette i seg selv kan fremstå som en trussel, uten at han nødvendigvis trenger å utale noe verbalt. Dette er en klar men logisk utvidelse av selve trusselbegrepet.

Uttalelsen i forarbeidene viser kun at det ikke trenger å være en fysisk skade eller et tap, den sier ikke noe direkte om hva som må ligge i handlingen. Det kan tenkes at enkelte personer vil oppfattes som meget skremmende uten at de foretar seg noe annet enn å være i nærheten slik som personen som er beskrevet i denne saken. Selv om Høyesterett her begrunner sin avgjørelse og viser til forarbeider kan det være uklart om dette var ment å åpne for en utvidet tolkning av vilkårene i strl. § 132 a.

Videre viser førstvoterende til at det på bakgrunn av forarbeidene ikke kan kreves noen årsakssammenheng mellom påvirkningshandlingen og den omstendighet at et vitne ikke dukker opp og forklarere seg for retten. Høyesterett vektlegger at det avgjørende er om handlingen objektivt sett er egnet til å medføre en slik virkning.

Det som så langt i dommen har virket som en generell utvidet tolkning av vilkårene i strl. § 132 a fremstår nå som mer klar. Det kan ikke kreves at handlingen den som er tiltalt etter strl. § 132 a faktisk har medført en ending, det er nok at den *kunne* ha gjort det. Konsekvensen av den rettsstridige handling må ikke ha vært en faktisk endring. Dette er i tråd med det som tidligere er sagt.

Rettspraksis virker å bevege seg fra den faktiske handling og endring i aktørens tjeneste eller arbeid, og til den *mulige* konsekvens den rettsstridige atferd. Det offentliges interesser kan anses mer vernet her, men det kan stilles spørsmålsteget om hva dette betyr for individet som blir tiltalt for brudd på strl. § 132 a.

I ytterste konsekvens kan det bety at enhver atferd kan tas som en trussel og anses innenfor vilkårene i strl. § 132 a. Det vil kanskje begrense individets rett til mishagsytringer. Den som omgås en aktør vil i større grad stå i fare for å bli tiltalt for motarbeiding av rettsvesenet uten at det kan påvises noen direkte rettsstridig atferd slik som vi normalt ville oppfattet den.

Det står videre i dommen (avsnitt 30):

*” «I straffeutmålingspremissene er særlig følgende uttalelse sentral:
At det i henvendelsen fra B på bakgrunn av hans tilknytning til MC-klubben X, hans vel-utviklede fysikk og hans bakgrunn som pengeinnkrever (av ham selv betegnet som konfliktløser) lå et betydelig element av press, finner lagmannsretten ikke tvilsomt. Det legges til grunn at både A og B selv var på det rene med dette”*

Det som virker å ha vært avgjørende for å dømme etter strl. § 132 a fremkommer i avsnitt 31, det fastslås at elementet av press er til stede og vil være grunnlag for at det har forekommet motarbeiding av rettsvesenet.

Høyesterett peker videre på det alvorlige i at en advokat selv bidrar til å motarbeide rettsvesenet på denne måten. Dette fastslår høyesterett at er svært skadelig for rettsvesenet og for allmennhetens tillit til at straffesaker gjennomføres på en betryggende måte.

Dommen viser ingen åpenbart nye momenter, men spesifiserer og avklarer noe rundt omfanget av bestemmelsen i strl. § 132 a.

Rt. 2007 s. 626

Saken gjelder anke over staffeutmåling. I denne saken dreier det seg om en 18 år gammel mann som var tiltalt for ran og for brudd på strl. § 132 a. Han ble til tross for handlingens alvorlighetsgrad dømt til samfunnsstraff. Rt. 2007 s. 626 viser at Høyesterett ser på flere hensyn for å vurdere straffeutmålingen for brudd på strl. § 132 a.

I beskrivelsen av hendelsesforløpet heter det at tiltalte etter et tilfeldig møte med fornærmede, spaserte de to sammen. Tiltalte skal ha uttalt at den fornærmede nå kom til å bli ranet. Det fremgår at det var fornærmede som slo først og så forsøkte å stikke av. Han ble tatt igjen og tiltalte skal ha slått ham og lagt ham i bakken. Der ble han truet til å gi fra seg mobiltelefon, men ba om å få beholde SIM kort, noe tiltalte godtok, men tok fra offeret minibankkort. Den fornærmede ble like etter ble tvunget til å ta ut penger fra minibankkortet sitt og gi til tiltalte.

Truslene som ble fremsatt skal ha vært i retning av at ”Hvis du forteller det her til noen så dreper jeg deg”. Tiltalte skal også ha uttalt at han ville drepe mannen dersom han anmeldte det. Tiltalte skal også ha fortalt en rekke skremmende usannheter. Bl.a. at han tidligere skulle ha drept flere mennesker med kniv og at han hadde sittet inne tidligere. Den fornærmede var så skremt at han ikke anmeldte forholdet før det var gått fire dager.

Hovedspørsmålet i saken var om alvorligheten, da spesielt i ranet, kunne gi grunnlag for bruk av samfunnsstraff. Men det reises også spørsmål omkring straffeutmålingsmomentene ved anvendelsen av strl. § 132 a.

Førstvoterende peker på at ranet må ha virket meget skremmende på fornærmede, selv om det ikke er opplyst om skader eller psykiske ettervirkninger. Her ser retten ikke bare på faktiske konsekvenser for fornærmede, men også på mulige konsekvenser. Konsekvensfaktoren har fått en mulig ny nyanse, den mulige konsekvens. Dette er i tråd med forarbeidene om at det ikke krever faktisk lidelse eller skade, men er en utvidelse av det jeg har kalt konsekvensfaktoren. Dommeren kommenterer videre (avsnitt 11):

”Men også overtredelsen av § 132 a, trusler om drap i tilfelle domfelte fortalte noen om ranet, må få skjerpene betydning ved straffutmålingen. Imidlertid må disse truslene, som ble fremsatt i umiddelbar tilknytning til selve ranshandlingen, sies å befinne seg i ytterkanten av hva lovgiver har ment å ramme med § 132 a. Bestemmelsen må i henhold til motivene – og ordlyden – først og fremst rette seg mot de egentlige aktørene i rettsaker”

Her ser vi at Høyesterett igjen bruker *tid* som moment i om dette kan rammes av bestemmelsen i strl. § 132 a. Siden truslene ble fremsatt hovedsakelig under ranet stiller retten seg mer tvilende om det rammes av anvendelsesområdet til strl. § 132 a, siden dette trolig ikke er innenfor det lovgiver mente med aktør i rettsvesenet. Selv om personer som vurderer å anmelde et forhold er beskyttet av loven, jf. 1. ledd a, jf. andre ledd litra a og e. Førstvoterende uttaler (avsnitt 12):

” Men etter min mening vil forholdet her være mer straffverdig om truslene kommer etter at det straffbare forhold er opphørt, og det har vært tid til

ettertanke, enn når truslene fremkommer mens et overgrep begås, og man så å si befinner seg i «kampens hete» ”

Dette skiller seg noe fra saken vi så på tidligere, men peker som tidligere på momentet med den *opprinnelige handling*. I tidligere dom ble det gjort klart at det ikke var påkrevd at en handling var forpliktet i tid. Slik at en vurdering av anmeldelse ikke må komme i *ettertid* av den rettsstridige atferd.

For ordens skyld nevnes at den unge raneren fikk samfunnsstraff, på grunn av sin unge alder, tiden som var gått siden handlingen, at den unge raneren hadde skjerpet seg gjennom tid i forsvaret og andre hensyn. Handlingen ville normalt iflg. dommen kvalifisert for ubetinget fengsel.

Praksis går her i retning av en noe mildere bruk av strl. § 132 a, ved å ta hensyn til sammenheng og kontekst, selv om momentene er de samme som før. En slik kontekstvurdering ligger i forarbeidene, men ikke så tydelig uttalt som den fremkommer i denne dommen.

Rt. 2007 s.1601

Saken gjelder anke over lovanvendelse og straffeutmåling. For å belyse noe av problematikken rundt forståelsen og bruken av strl. § 132 a, andre ledd litra a) og b) vil jeg se på Rt. 2007 s. 1601. Saken var i utgangspunktet oppe for Høyesterett for å vurdere om frifinnelse etter brudd på strl. § 195, seksuell omgang med barn under 14 år, likevel kan medføre at erstatningsplikt.

Retten går videre til å behandle spørsmålet om straffeutmåling etter § 132 a. Hendelsesforløpet beskriver at A ble anmeldt for brudd på strl. § 195. Hvor etter mannen hang opp et krenkende skriv, rettet mot to barn.

Høyesterett uttaler noe om forholdet mellom § 132 a, andre ledd litra a) og litra b). Forsvarerne har i saken anført at det må være forskjell i straff, etter om man tiltales for brudd på litra a) ”opptrer slik at det er egnet til å påvirke aktøren” eller om tiltalen går etter litra b) ”gjengjelder en handling...”. Dette svarer Høyesterett avvisende på. Førstvoterende uttaler (avsnitt 36):

”Jeg har vanskelig for å se at dette kan gjelde som en generell regel. Det er riktig nok svært viktig at det ikke skjer utilbørlig påvirkning av aktører – herunder vitner – som skal opptre i forbindelse med en forestående rettssak. Det er imidlertid også viktig at de som har opptrådt, kan føle trygghet mot represalier og hevnaksjoner”

Videre peker Høyesterett på at det i alminnelighet må tas hensyn til at straffen for overtredelse av strl. § 132 a i noen grad blir påvirket av den straff den opprinnelige anmeldelsen gjelder. Herunder om resultatet blir frifinnelse. Men Høyesterett kommer til at det i denne saken ikke kan være tilfelle. Her virker det som Høyesterett beveger seg noe vekk fra å vektlegge den opprinnelige handling som straffeutmålingsmoment.

Praksis har beveget seg noe vekk fra de konkrete forarbeider og hensikter i denne dommen og til å være mer opptatt av sammenhengen og konsekvensen av bruddet på bestemmelsen i strl. § 132 har for de involverte. Spesielt i denne saken da det var rettet en gjengjeldelse mot to små barn i sårbar alder. Det er ikke lenger så mye tid viet til hva som faller innenfor regelen i strl. § 132 a.

De momentene som har vært omtalt i dommene frem til denne dommen er ikke så tydelig i dette tilfellet. Det kan være fordi spørsmål omkring strl. § 132 a nå har vært oppe til behandling tilstrekkelig antall ganger til å ha et mer stabilt utgangspunkt for å vurdere straffeutmåling og lovanvendelse.

Saken skiller seg noe ut i forhold til dens spesielle natur ved at den rettsstridige handling ble begått mot barn. Dommen viser ingen klare nye momenter, men gir en generell pekepinn på Høyesteretts bruk av regelen i strl. § 132 a i forhold til straffeutmåling.

HR-2010-1705-A

Saken gjelder anke over straffeutmåling. Den siste avsagte dommen fra Høyesterett omkring strl. § 132 a er HR-2010-1705-A.

Denne saken dreide seg om tiltalte i en voldssak som ved tinghuset tok tak i et vitne rundt halsen og klemte til samtidig som han uttalte ”Du er ferdig”. I lagmannsretten ble det lagt til grunn at handlingen var spontan og ureflektert. Førstvoterende i Høyesterett tar opp spørsmålet slik (avsnitt 25):

”Innholdet av den trussel som er fremsatt i vår sak, er omtrent den samme som i saken fra 2003, og ved den overtredelse av straffeloven § 229 som fornærmede hadde vært vitne til, hadde domfelte vist at han var i stand til å utøve grov vold. Trusselen var derfor egnet til å fremkalle alvorlig frykt”.

Her går Høyesterett inn på hva som er konsekvensen av den rettsstridige atferd. Siden de fastslår at den er egnet til å fremkalle alvorlig frykt er det åpenbart at hendelsen faller innenfor rammen i strl. § 132 a. De ser på grovheten i handlingen og konsekvensen for fornærmede (avsnitt 26):

”Det som først og fremst skiller vår sak fra saken i 2003, er at trusselen i 2003-saken var overlagt, mens den i vår sak fremstår som en spontan handling. Denne forskjell kan imidlertid etter min mening ikke tillegges nevneverdig vekt ved straffutmålingen. Fornærmede vil sjelden vite hvilke overveielser som ligger bak en trussel, og for at straffeloven § 132a skal nå sitt formål, er det påkrevd med en streng reaksjon uavhengig av om trusselen er overlagt eller spontan. Det sentrale straffutmålingsmoment bør være trusselens innhold og hvilken frykt den var egnet til å fremkalle”

Her viser Høyesterett at de vektlegger om trusselen er reell og kommer frem til at den må tas alvorlig siden tiltalte har vist at han er i stand til å utøve grov vold. Dommen bringer lite nytt i forhold til anvendelsen av strl. § 132 a, men viser at både anvendelsesområde og straffutmålingsmomentene som legges til grunn i Høyesterett nå er stabil.

Det er med andre ord de samme momentene som blir tatt opp i forhold til straffeutmåling og begrunnelsen er i tråd med lovgivers formål. Forskjellen nå i forhold til tidligere er at Høyesterett ikke bruker mye tid og drøftelser på å komme frem til resultatet.

7. Momenter ved straffeutmålingen

Første del av problemstillingen jeg ønsket å finne svar på hva hvilke momenter Høyesterett vektlegger når de vurderer straffeutmåling etter strl. § 132 a. Gjennomgangen av de dommene som går på straffeutmåling har vist noen momenter som går igjen. Jeg har valgt å gi momentene navn for lettere å kunne identifisere dem gjennom de ulike dommene. Videre vil jeg kort oppsummere litt om hvert moment.

Den opprinnelige handling

I arbeidet med oppgaven har jeg ved flere anledninger pekt på momentet jeg har valgt å kalle den opprinnelige handling. Med det menes hva som var foranledningen til at personen ble en aktør i rettsvesenet.

Innledningsvis synes viktigheten av dette momentet å være litt uklar. Gjennom arbeidet med oppgaven ser jeg mer tydelig at Høyesterett vektlegger dette momentet i straffeutmålingen siden det er den opprinnelige handling som *skaper* en aktør i rettsvesenet. Uten den opprinnelige handling ville det ikke være noen som kunne bli påvirket og ingen handling, arbeid eller tjeneste som ble gjengjeldt, jf. strl. § 132 a. Som nevnt er dette tatt opp som et punkt i forarbeidene som peker på at dersom handlingen som var bakgrunn for at personen ble aktør ender med frifinnelse, så må det få innvirkning på straffeutmålingen.

Den opprinnelige handling virker å bli vektlagt av Høyesterett også for å vise noe om graden av alvorlighet i straffebruddet. Det vanligste er tiltale på flere punkt hvor strl. § 132 a gjerne utgjør det minst grove tiltalepunktet. Det gjør at gjennomslagskraften for dette momentet kan variere. Siden strl. § 132 a ofte er den minst alvorlige tiltalen, vil momentene for straffeutmåling kanskje i noen grad overskygges av de andre tiltalepunktene. Men som basis for å *skape* en aktør i rettsvesenet virker momentet logisk og i tråd med lovgivers formål.

Grovheten i den rettstridige handling

Med dette mener jeg hvor alvorlig den rettstridige atferd var. Det kan for eksempel være hvor grov vold som ble brukt. Den andre typiske vurderingen i dette momentet er hvor grove trusler som ble fremsatt.

Siden hele regelens innhold og legitimitet hviler på at det faktisk må være en rettstridig handling er dette et åpenbart viktig punkt. Det virker som praksis ble mer og mer detaljert i denne vurderingen. Spesielt frem til spørsmålet hadde vært behandlet nok ganger til at grovhetsmomentet ikke trengte en lang drøftelse.

I begynnelsen var det en mer generell beskrivelse av den rettstridige handling. I de siste dommene blir det mer fokus på en samlet vurdering, ikke bare grovheten i den rettstridige atferd i seg selv. Momentet om grovheten i den rettstridige atferd utgjør likevel en sentral del av spørsmål om straffeutmåling.

Konsekvensen av den rettstridige handling

Med dette mener jeg hvilken konsekvens den rettstridige atferd hadde for fornærmede. Dette momentet kom med i vurderingene helt fra de første dommene ble avsagt av Høyesterett. Det som i stor grad vektlegges er om konsekvensen for individet var alvorlig. Selv om denne faktoren grunnlegges med vern av aktører i rettsvesenet som helhet, virker det som om det er denne faktoren som gir størst utslag når det kommer til faktisk vern av individet. Dette virker å være et godt

eksempel på hvordan en regel som i utgangspunktet er plassert i kapittel om forbrytelser mot offentlig myndighet, i stor grad verner individet i enkelt saker.

Flere ganger har retten påpekt at for eksempel en trussel har hatt alvorlige konsekvenser som angst og utrygghet for den fornærmede. Når Høyesterett skal avgjøre hvor meget de skal vektlegge dette momentet i straffeutmålingen viser det seg ofte at det er den rene individuelle opplevelsen av den rettsstridige handling som blir fremhevet.

Sagt på en enkel måte så er momentet om *konsekvensen* av den rettsstridige atferd er det som gjør at individet beskyttes i en regel som er plassert i straffelovens kapittel om forbrytelser mot offentlig myndighet. Individet beskyttes i lys av å være en del av rettssystemet. På den måten vil bestemmelsen i strl. § 132 a beskytte det offentlige, men konsekvensen for aktørene i rettsvesenet er et individuelt vern.

Hensikt med den rettsstridige handling

I dette momentet ligger hva som var målet for den som utførte den rettsstridige atferd. Selv om forarbeidene legger opp til at det ikke kreves skade eller tap for å innebære rettsstridig atferd, går Høyesterett i større grad inn for å se på hva som var hensikten med handlingen, altså hensikten med den rettsstridige atferd. Dette momentet virker å være varierende i innhold enn de to forrige. Dette momentet kan også være en del av skyldspørsmålet.

Høyesterett har fastslått at siden det var åpent for å straffe for grov uaktsom motarbeiding av rettsvesenet, så kunne ikke hensikten med den rettsstridige atferd vektlegges. Selv om dette er i tråd med forarbeidene og ordlyden ”*egnet til å påvirke*” så vil en konsekvent avveieelse av hensiktsmomentet by på problemer. I noen åpenbare tilfeller vil jo det være klart hva som er målet. I dommer som går på trusler eller vold for å få noen til å trekke en anmeldelse er betydningen åpenbar. I andre tilfeller kan det være mer uklart siden det ikke fremstår noe konkret mål eller ønske med den rettsstridige atferd.

Etter lovteksten er vilkåret at atferden skal være ”*egnet til å påvirke*” eller ”*gjengjelde en [...]*”. For min del er ikke dette alltid et tydelig moment og gir rom for utvikling av rettstilstanden.

8. Oppsummering av straffeutmålingsmomentene

Et av formålene for avhandlingen var å finne ut hva Høyesterett vektlegger i spørsmål om straffeutmåling. De momentene jeg har påpekt i gjennomgangen viser at i innhold og bruk virker Høyesterett lojal mot lovgiver. Etter hvert som tiden har gått siden regelen ble innført, viser Høyesterett et stabilt grunnlag for å avgjøre straffeutmålingen.

Det vil være vanskelig å angi noe konkret om straffenivå, ettersom bestemmelsen så å si alltid straffes sammen med andre lovovertridelser, men straffeutmålingsmomentene er i hovedsak de samme i de aller fleste dommene frem til i dag.

9. Gir regelen noen reell beskyttelse for aktørene i rettsvesenet?

Den siste problemstillingen var å finne ut om regelen i strl. § 132 a gir noe reelt vern av aktørene i rettsvesenet. Vurderingen går i hovedsak på å undersøke om aktøren i rettsvesenet er bedre vernet nå enn før vi fikk en bestemmelsen i strl. § 132 a.

Bakgrunnen for regelen var å åpne for å straffeforfølge påvirkning av vitner i saker om MC eller narkotika kriminalitet, som forklart i kapittelet om bestemmelsens bakgrunn. Dette formålet er åpenbart innfridd. Men jeg ønsket å finne ut om regelen var noen reell beskyttelse for aktøren selv.

En av de tingene som slo meg tidlig i arbeidet, er at dersom ingen kjenner regelen vil den ikke utgjøre noe vern før *etter* individet er utsatt for en rettsstridig atferd. I det øyeblikk et menneske har blitt en aktør i rettsvesenet er lovgivers hensikt at han beskyttes i lys av den offentlige interesse. Men dersom regelen ikke er kjent, vil det være umulig at noen tar hensyn til dette vernet. Forenklet sagt vil en regel ingen kjenner ikke gi noen økt beskytte.

Det virker som loven virker i tråd med sitt formål i det øyeblikket den anvendes i retten. Men ute i verden er det lite trolig at den vil gi noe vern utover det som fantes fra før. Noe av grunnen er at regelen er så pass ny. Preventivt er effekten åpenbar dersom regelen er kjent - dersom noen påvirker et vitne på en måte som er rettsstridig, vil de selv kunne stå overfor tiltale etter straffeloven.

På den annen side vil en slik preventiv regel i noen tilfeller ha en begrenset effekt siden det i mange situasjoner med ulovlig påvirkning av vitner aldri blir kjent. Det kan også være mer skjulte tilfeller kan påvirkning være av en annen type som er mye vanskeligere å påvise, som tap av omdømme eller fjerning av gode.

Regelen slik den står i strl. § 132 a er en regel som beskytter spesielt i det øyeblikk det foreligger en tiltale, men som også åpner for et bedre vern i forkant. Bestemmelsen i strl. § 132 a har med sitt klart oppgitt formål gjennom forarbeidene åpnet for økt fokus på vernet av aktørene i rettsvesenet. I den enkelte sak blir ofte konsekvensen for aktøren vurdert som et straffeutmålingsmoment, men det gjøres da i lys av passende straff *og* som i lys av hva som vil verne aktøren.

En utfordring i forhold til reell beskyttelse av aktøren, er de tilfeller av motarbeidelse som aldri kommer verken politi eller rettssystem for øre. Dersom noen går inn for å motarbeide rettsvesenet, vil graden av suksess ligge nettopp i at det aldri kommer frem i lyset. I slike tilfeller er regelen kanskje uten betydning. Men det er ikke unikt for strl. § 132 a. En bestemmelse vil ikke oppnå tyngde før den er kjent og anvendt i rettssystemet.

Det er vanskelig å tenke seg et bedre alternativ til bestemmelsen i strl. § 132 a. Dersom vi ikke hadde bestemmelsen ville det ikke være mulig å straffeforfølge handlingen når forholdet ble kjent. Da måtte straffen vært etter brudd på bestemmelsen om *falsk forklaring* eller eksempelvis strl. 222 som beskytter mot *rettsstridig atferd* generelt.

Slik som bestemmelsen i strl. § 132 a er utformet har vi et bedre vern av aktøren i rettsvesenet enn tidligere. Noe av grunnen ligger i at dette er en bestemmelse som har et direkte vern, ikke et generelt vern som i strl. § 222.

Kanskje kunne vi hatt en regel som var mer offensiv og gjorde det lett å straffeforfølge en som var skyldig i å forsøke å påvirke vitner? Dette måtte vært en regel som i større grad åpnet for

tiltale mot den som anses å ha sørget for de tilfellene hvor for eksempel vitner plutselig endret forklaring eller ikke lenger ønsket å vitne. Men dette ville ha klare rettssikkerhetsmessige utfordringer i tillegg til det åpenbare problemet med å avdekke disse tilfellene.

Når jeg begynte arbeidet med avhandlingen så jeg at vi hadde en bestemmelse som i sin utforming virker å beskytte den offentlige interesse, noe plasseringen av bestemmelsen også bekrefter.

Etter å ha arbeidet med temaet virker det som om regelen faktisk beskytter individet i lys av ønsket om å beskytte den offentlige interesse. Høyesterett har behandlet spørsmålet i tråd med lovgivers ønske og i de aller fleste tilfeller har aktøren fått et økt vern etter bestemmelsen i strl. § 132 a.

Domstolen har nå anledning til å straffeforfølge motarbeiding av rettsvesenet som et eget punkt i tillegg til å ha et uttalt fokus på viktigheten av dette vernet. Flere ganger viser Høyesterett at vernet av aktøren skjer som konsekvens av ønsket om å beskytte rettssystemet, men også at aktøren som individ drar nytte av denne beskyttelse.

Bestemmelsen i strl. § 132 a gir både et økt vern i forhold til tidligere. Resultatet er et reelt vern ettersom beskyttelsen av det offentlige interesser skjer gjennom å beskytte aktøren i rettsvesenet som individ.

10. Tusen takk

- Tusen takk til veileder Gro Berge, Politiet. Takk for mange spennende og faglige diskusjoner og fin veiledning gjennom hele arbeidet med oppgaven.
- Juridisk fakultet i Bergen. Takk for årene med faglig påfyll, inspirasjon, forelesninger og innhold gjennom hele studiet.
- Til familie og venner og har kommet med gode råd og vink.

11. Litteratur

Andenæs, Josh.: ”Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene”, 2. opplag, Universitetsforlaget, 2009.

12. Elektroniske kilder

Lovdata online, betalingstjenesten.

13. Domsregister

Rt. 2002 s. 846
Rt. 2003 s. 272
Rt. 2003 s. 871
Rt. 2003 s. 1163
Rt. 2003 s. 1800
Rt. 2006 s. 1147
Rt. 2007 s. 439
Rt. 2007 s. 626
Rt. 2007 s. 1601
Rt. 2008 s. 118
HR-2010-1705-A

14. Forarbeider

Ot.prp.nr.40 (1999–2000)
Innst.O.nr.78 (1999–2000)